

1. Obiekt

BASTION FILIP – TWIERDZA KOSTRZYN

2. Czas powstania

1568 r., 1662 r.,
1891-92

3. Miejscowość

KOSTRZYN

4. Adres

Stare Miasto
66-470 Kostrzyn nad Odrą
nr działki: 76/60, 76/27
nr ks. wiecz.: brak

5. Przynależność administracyjna

województwo lubuskie
powiat gorzowski ziemski
gmina Kostrzyn

6. Poprzednie nazwy miejscowości
Cozsterine, Cüstrin, Küstrin,
Kostrzyn (do k. 2003 r.)

7. Przynależność administracyjna do 31.12.1998 r

województwo gorzowskie
gmina Kostrzyn nad Odrą

8. Właściciel i jego adres

Gmina Kostrzyn nad Odrą
ul. Kopernika 1,
66-470 Kostrzyn nad Odrą

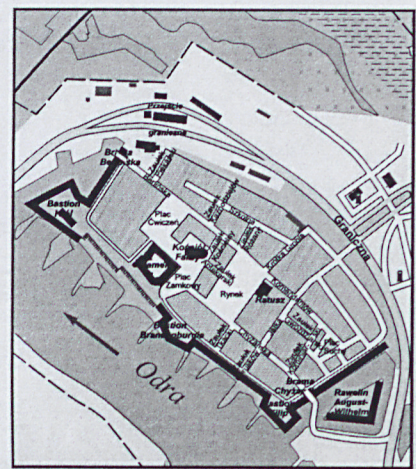
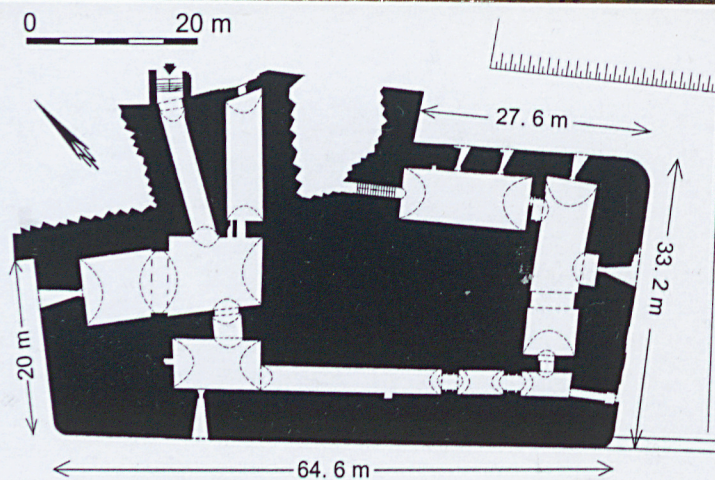
9. Użytkownik i jego adres

nie użytkowany

10. Rejestr zabytków

nr: KOK-I-81/76 z dn. XI.1976 t.

1.

We wczesnym średniowieczu Kostrzyn w obrębie Wielkopolski. W 1232 r. oddany templariuszom. W 1249 r. zostaje stolicą kasztelani kostrzyńskiej. W 1261 r. okreśłany mianem miasteczka, przechodzi w ręce Brandenburgii. Ok. 1300 r. – prawo magdeburskie. W l. 1535 - 71 Jan Hohenzollern przenosi rezydencję do Kostrzyna, rozpoczyna przebudowę zamku i budowę twierdzy. W 1536 r. Kostrzyn zostaje stolicą Nowej Marchii. Od 1646 r. przez miasto przebiega ważna linia pocztowa z Berlina do Prus Książęcych. W 1785 r. rozpoczęcie prac nad uregulowaniem biegu Warty i Odry; budowa kanału Fryderyka Wilhelma - zmiana biegu Warty.

W latach 1806 – 1814 okupacja francuska. W 1815 – przeniesienie siedziby władz nowomarchijskich do Frankfurtu - Kostrzyn wchodzi w rejencję frankfurcką. W 1816 r. utworzony powiat kostrzyński - dynamiczny rozwój miasta. W 1939 r. liczy 24 tys. mieszkańców. Podczas drugiej wojny całkowitemu zniszczeniu uległo 95% zabudowy. Na skutek ustaleń poczdamskich, Odra stała się rzeką graniczną, podzieliła miasto. Dawne Długie Przedmieście i Kietz zostały poza jego granicami, na terenie radzieckiej strefy okupacyjnej. W 1945 r. miasto w okręgu administracyjnym wrocławskim, w 1945 r. włączone do woj. poznańskiego. Początkowo Kostrzyn był miastem zamkniętym, jedynymi mieszkańcami byli kolejarze i celnicy. W 1954 r. rozpoczyna się budowa, największej wówczas fabryki papieru i celulozy i otwarcie granic miasta.

HISTORIA TWIERDZY

W latach 1537 – 1543 wykonano konstrukcje obwarowań ziemnych. Budowę twierdzy w oparciu o projekty włoskiego architekta Francisco Chiaramellego z Gandino rozpoczęto w 1553 r. (kierował pracami do 1578 r.). W 2 poł. XVI w. powstawał trzon twierdzy założony na planie wydłużonego sześcioboku z czterema bastionami ostrokątnymi i dwoma szerokokątnymi połączonymi murami kurtyn, z dwoma bramami, chroniony wodami Odry, Warty i fos. Wzniesiono bastiony Król, Królowa, Książę, Książniczka i Filip mieszczące przesklepione korytarze, kazamaty i sale umieszczone w nadszańcach i pod platformami oraz kurtyny z Bramą Berlińską i Sarbinowską oraz furką Młyńską.

Ciąg dalszy na załączniku nr 1

SYTUACJA.

Kostrzyn nad Odrą – miasto położone w pn.zach. części woj. lubuskiego, na granicy polsko – niemieckiej (przejście graniczne), u zbiegu Odry i Warty.

Stare Miasto Kostrzyn czyli teren twierdzy, usytuowane jest w pd. zach. części obecnego układu urbanistycznego Kostrzyna, na terenie od pd.zach. ograniczonym korytem Odry, z pozostałych stron – ulicą Graniczną prowadzącą do przejścia granicznego, usytuowanego w bezpośrednim sąsiedztwie pn. narożnika twierdzy. Ulica łączy krajowe drogi nr 31 (Szczecin – Słubice/Frankfurt) oraz nr 32 (Poznań – Berlin), rozgraniczając stare miasto od pozostałej zabudowy.

Stare Miasto przyjmuje kształt wydłużonego na osi pd.wsch. – pn.zach sześcioboku, z bastionami w narożach, z których zachowane są bastiony: Król - zach., Filip - pd., fragmenty bastionu Brandenburgia – pośrodku granicy pd.zach. Oprócz bastionów zachowały się mury kurtynowe na odcinku pd.wsch. – z Bramą Chyżańską, biegnące do bastionu Filip, pd. część kurtyny pd.zach.: między bastionem Filip i bastionem Brandenburgia, znaczny fragment kurtyny pn.zach. z bramą Berlińską, od zach. zakończony bastionem Król. Na pd.wsch. od kurtyny pd.wsch. usytuowany jest rawelin Wilhelm August otoczony wodami fosy.

Bastion Filip usytuowany jest w pd. narożniku twierdzy, na krańcu kurtyn pd.wsch. i pd.zach. Od zach. obłany wodami Odry, od pd. i wsch. – wodami fosy. Jego fundamenty i przyziemie bezpośrednio narażone są na działanie wody. Od wsch. sąsiaduje z bramą Chyżańską. Na platformę bastionu prowadzi szeroka droga ziemna po zboczu biegnącym równolegle do kurtyny pd.wsch. i wąskie ceglane schody – od pn.

MATERIAŁ. KONSTRUKCJA. TECHNIKA.

Mury obwodowe bastionu licowane cegłą ceramiczną o różnych wymiarach i wątkach; od strony Odry na licach zachowane duże fragmenty muru z cegły gotyckiej i w gotyckim wiązaniu, uzupełnione współcześnie betonem. Korona murów z cegły maszynowej. Ławy fundamentowe wykonane z trzech rzędów dużych polnych kamieni, na głębokość ok. 2 m. Od wewnątrz mury oporowe wzmocnione przyporami. Nawierzchnia platformy bastionu - warstwa ziemi (prowadzone prace budowlane). Kominy wentylacyjne – ceglane, współczesne. Ganek wejścia na platformie - murowany z cegły.

Ściany wewnętrzne – cegła ceramiczna o różnych wymiarach i wątkach, z dużymi partiami współczesnej cegły maszynowej.

Posadzki – wylewka betonowa..

Schody – w wąskiej klatce schodowej umieszczonej w wejściu z platformy – betonowe, jedno-biegowe, o biegu dzielonym prostokątnymi opocznikami.

Sklepienia – kolebkowe o wykroju półkolistym o zróżnicowanej strzałce.

Ciąg dalszy na załączniku nr 1

<p>14. Kubatura</p> <p>18 382, 27 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>1769,74 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>bastion twierdzy</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>bastion twierdzy</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>- od 1994 r. prace remontowe we wnętrzach bastionu: usunięcie gruzu, zamurowanie wyrwy w sklepieniu jednej z kazamat, wylanie betonowych posadzek, założenie instalacji elektrycznej, odgruzowanie terenu prze wejściem. Prace w toku: czyszczenie cegieł, spoinowanie, wykonanie kominów wentylacyjnych, uporządkowanie majdanu</p> <p>- 1997 - 99 – uzupełnienia ubytków muru przypadkowym materiałem rozbiórkowym.</p> <p>- 2004 r. – badania odkrywkowo - architektoniczne</p> <p>- od 2007 r. prace remontowe, w toku. Obecnie prowadzone prace remontowe mające na celu odtworzenie obiektu, na podstawie projektu: Rewaloryzacja zachowanego zespołu fortyfikacji twierdzy Kostrzyn, Obiekt nr 5: Brama Berlińska – PB - Konstrukcja, oprac. A. Bayer, 2007 r. oraz PB - Architektura, oprac.: G. Kamiński, M. Czasnojęć, J. Wachowicz, M. Adamów, 2007 r.</p> <p>1. Kostrzyn n/Odrą, Twierdza i Stare Miasto. Studium. Historyczno-urbanistyczne wytyczne konserwatorskie. Opr. Mgr K. Kalita-Skwirzyńska i mgr inż. Arch. H.J. Kustos, 1999 r.</p> <p>2. Inwentaryzacja zachowanych elementów fortyfikacji w skali 1:100, z lat 1958 -1962: Bastion Król z kazamatami, Bastion Filip z kazamatami, Brama Chyżańska; wyk. Przez dwa zespoły: 1.H. Urbaniak, H. Zakrzewska, R. Wiewiórkowska; 2. T. Żywiecka, D. Patkowska, B. Brzęczykowska, Zelona Góra 1958 (w zbiorach ROSiEK w Szczecinie)</p> <p>3. Przeskalowanie inwentaryzacji: Bastion Król, Bastion Filip, Brama Chyżańska, oprac. A. Kamiński, Szczecin 1997, (archiw.LWKZ) Gorzów Wlkp.</p> <p>4. Fortyfikacje. Inwentaryzacja konserwatorska w skali 1:100; 1997 r.: Brama Berlińska, Bastion Król, Bastion Filip detal korony muru bastionu Król i inne</p> <p>5.Wariantowa koncepcja planu szczegółowego Starego Miasta w Kostrzynie w zakresie układu programowo przestrzennego., opr. mgr, inż. Arch. A. Kamiński, mgr, inż. Arch. T. Balcerzak, PKKZ Szczecin 1980-81</p> <p>6.Projekt wykonawczy. Zabezpieczenie murów kurtynowych kurtynowych wewnątrz bastionu Filip w twierdzy Kostrzyn, opr. REDAN Biuro Projektowo-Inżynierskie mgr inż.arch. R. Antonowicz, mgr inż.arch. K.Szymańska, mgr inż.arch. G. Kamiński</p> <p>7. Twierdza Kostrzyn 2015. Transgraniczne studium rewitalizacji Starego Miasta w Kostrzynie nad Odrą, opr.zesp.: A. Bayer, Bajer. Borkowski, M. Czasnojęć. K. Dekert, G. Kamiński, T. Kaziszko, P. Twardochleb, A. Zaborowska, A. Zaborowski, Kostrzyn n. Odrą 2004 r.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Bastion w trakcie remontu. Wnętrza odbudowane, prowadzone prace remontowe. Prowadzone prace na platformie bastionu. Mury zewnętrzne: w wielu miejscach znacznie uszkodzone ceramiczne lico muru, miejscami uzupełnionego tynkiem; od strony fosy mury odtworzone (pęknięcie w górnej części muru wsch.), od strony Odry – znaczne ubytki pierwotnego lica.</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>⇒ Zakończenie prac remontowych.</p>	

<p>21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)</p> <ul style="list-style-type: none"> - fotokopie planów budowy twierdzy, materiały kartograficzne i projekty z okresu od poł. XVI w. do 1939 r. przechowywanych w A.P. w Berlinie, wykonane przez prof. J. Stankiewicza w 1966 r. (zbiory ROSiOŚK w Szczecinie) - Inwentaryzacja pomiarowa fortyfikacji. Oprac. Politechnika Warszawska 1952 – 62, (Archiw. WUOZ w Gorzowie Wlkp.) - E. Rosenkranz, Kostrzyn. Studium Historyczno – urbanistyczne, Warszawa 1954, (mpis Archiw. WUOZ w Gorzowie Wlkp.) - karta ewidencyjna architektury twierdzy Kostrzyn, A.M. Kędryna, R.N. Jurga, Gorzów 1997 r. (Archiw. WUOZ w Gorzowie Wlkp.) - Kostrzyn n/Odrą, Twierdza i Stare Miasto. Studium. Historyczno-urbanistyczne wytyczne konserwatorskie. Opr. mgr K. Kalita-Skwirzyńska i mgr inż. arch. H.J. Kustos, 1999 r – zawiera pełną bibliografię i archiwalia (Archiw. WUOZ Gorzowie Wlkp.).. 	<p>24. Uwagi różne.</p> <hr/> <p>25. Opracował</p> <p>tekst PDZ „ALMA” Jacek Sawiński, 30.07.2007 r. <i>Sawiński</i></p> <p>plany i rysunki PDZ „ALMA” Jacek Sawiński, 30.07.2007 r. <i>Sawiński</i></p> <p>zdjęcia PDZ „ALMA” Jacek Sawiński, 30.07.2007 r. <i>Sawiński</i></p> <p>miejsce przechowywania negatywów: archiwum PDZ „ALMA”</p> <p>Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisu prawa autorskiego</p>
<p>22. Bibliografia</p> <ul style="list-style-type: none"> - R. Gaziński, <i>Akta Miast Wschodniej Brandenburgii przechowywane w zasobie Brandenburskiego Archiwum Krajowego w Poczdamie</i>, w: Nadwarciański Rocznik Historyczno - Archiwalny, Gorzów 1994, s. 79 -87; tenże; <i>Nowomarchijska kamera wojenno-skarbowa jako źródło do badań nad dziejami miast wschodniej Brandenburgii</i>, w: N.R.H.-A., T. 2, 1994, s.159 -169 - Chr. Bekmann(1641-1717), <i>Bestchreibung der Stadt Cüstrin. Mit zwei dafür D. Petzold gezeichneten Ansichten herausgegeben von Prof. Dr. C. Fredrich Kgl. Gymnasialdirektor, Cüstrin</i> 1914 - S.J. Ehrhardt, <i>Altes und Neuse Küstrin oder Beiträge zu einer historischen Nachricht von denen Schicksalen der Haupt-Stadt und Festung Küstrin in der Neumark.</i>, Glogau 1769 - J.C. Seyffert, <i>Annalen der Stadt und Festung Cüstrion, aus Urkunden und Handschriften</i>. Küstrin 1801 - K.W. Kutschbach, <i>Chronik der Stadt Küstrin</i>, Küstrin 1849 - C. Berg, <i>Geschichte der Stadt und Festung Cüstrin</i>, Th. 1-2. Landsberg 1917/18, w: Schriften des Vereins f. Geschichte der Neumark. - W. Thoma, <i>Küstrin 1900 - 1925</i>, w: Festschrift anlässl. D.25 jähr.Bestehens d. Ver. F.d. Gesch. Cüstrins, Cüstrin 1926; tenże: <i>Führer durch Küstrin mit seinen historischen Sehenswürdigkeiten und durch seine nächste Umgebung</i>, Neudamm 1928 - <i>Die Kunstdenkmäler des Kreises Königsberg. H.6. Die Stadt Cüstrin</i>, Berlin 1928 - J. Stankiewicz, <i>Twierdza Kostrzyn – zarys dziejów</i>, w: Studia i Materiały do Historii Wojskowości. Warszawa 1966, t. 12, cz. I - <i>Kostrzyn nad Odrą. Dzieje dawne i nowe</i>. Red. J. Marczewski, Poznań 1991 	<p>26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)</p>
<p>23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)</p> <ul style="list-style-type: none"> - aksonometryczny widok miasta- przed poł. XVII w. (Archiw. WUOZ Gorzów) - widoki miasta wykonane przez Merina, 1652 r. (Archiw. WUOZ Gorzów) - Kostrzyn. Miasto i twierdza, serwis fotograficzny z lat 1968, 1979, oprac. K. Roman, 1979 r. (Archiw. WUOZ Gorzów) 	<p>27. Załączniki</p> <ul style="list-style-type: none"> * wkładka nr 1: cd. historii i opisu * wkładka nr 2: spis materiału fotograficznego, zdjęcia * wkładka nr 3: zdjęcia * wkładka nr 4: Rysunki twierdzy Kostrzyn publikowane na stronie: www.dario_republika.pl; Twierdza Kostrzyn – materiał reklamowy Urzędu Miasta Kostrzyn n. Odrą dołączony do oferty inwestycyjnej, 2004 r.

1. Miejscowość KOSTRZYN NAD ODRĄ gm. Kostrzyn n. Odrą, pow. gorzowski, woj. lubuskie	2. Obiekt (nazwa jak na karcie) BASTION FILIP – TWIERDZA KOSTRZYN	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) cd. historii i opisu
---	---	--

Zatrudniony po 1578 do 1596 r. hrabia Roch Guerrini - Linari (autor twierdz w Spandau i w Peitz na Łużycach) nieco zmienił projekt. Zrezygnował z budowy szóstego bastionu i wprowadził furtę Chyżańską we wsch. kurtynie. Rozpoczął też budowę zewnętrznego pasa umocnień. (szaniec i redan po pn.wsch. stronie), który powstał w przeciągu XVII w. w oparciu o wzory holenderskie. W 1631 r. wzniesiono rawelin księcia Augusta Wilhelma za kurtyną pd.wsch. W 1636 r. rozpoczęto budowę rawelinu księcia Albrechta przed Bramą Berlińską oraz przyczółka mostowego na lewym brzegu Odry (zakończony ok. 1640 r.) W 1659 r. rozpoczęto budowę dodatkowych umocnień przyczółka mostowego za rawelinem Albrecht w formie dzieła rogowego na Gorzynie, gdzie powstało tzw. Długie Przedmieście – wg proj. naczelnego inżyniera twierdz holenderskich Jakuba Holsta. Otrzymał formę trapezu otoczonego fosą (1852 r.). Prowadzono też regulacje drugiego pierścienia fortyfikacji – umocnień przeciwskarpy ochraniających mury kurtyn i bastionów oraz wytyczono drogę tranzytową po zewnętrznej linii fos.

Przez cały ten okres przebudowywane było, znajdujące się w obrębie twierdzy miasto oraz powstawały budowle związane z funkcjonowaniem twierdzy: arsenały i spichlerze.

W latach 1662 – 1665 zakończono budowę redanów i zmodernizowano bastiony wyrównując cofnięte barki i rozbudowując kazamaty – pod kierunkiem Holendra Tielemana Jungbluta.

W latach 1667 – 1693 pod kierunkiem Corneliusa Ryckwaerta wzniesiono bastion Brandenburgia (1672 -1676) – w miejscu projektowanego przez Chiaramellego bastionu starowłoskiego - pośrodku kurtyny od strony Odry i zmodernizowano bastion Król.

Później prace kontynuował Francuz Ludwik Cayart – budowa rawelinu Christian Ludwig (1690) zaprojektowanego przez Holsta oraz rozbudowa drugiego pierścienia umocnień, m. inn. budowa grodzy przy bastionie Filip (1709). Jego następca Charreton, zatrudniony do ok. 1730 r., rozbudował dzieła zewnętrzne w formie dwunastu redanów i placów broni oraz dzieła rogowego na Gorzynie. Projektował również zmiany w zabudowie miasta.

W sierpniu 1758 r. zabudowa Starego Miasta została zniszczona przez bombardowania i pożary w czasie oblężenia przez wojska rosyjskie (próba dokonania rozbiorów państwa Fryderyka II w porozumieniu z Habsburgami). Uszkodzeniom uległy również fortyfikacje. Prace remontowe prowadzono od 1770 r. pod kierunkiem głównego inżyniera twierdzy – płk. Jakuba von Petriego (autor projektu mostu na Odrze zbudowanego w 1764 r.). W ramach prac zbudowano również cztery nowe prochownie – na błoniach nad Wartą zaś na wałach wzniesiono trzy parterowe arsenały. W 2 poł. XVIII w. prowadzono też prace melioracyjne – odsunięcie ujścia Warty do Odry o 3 km na pn.zach. od miasta (1765 – 1787 – budowa kanału Fryderyka Wilhelma). Ukończono też budowę Przedmieścia Długiego na lewym brzegu Odry, na miejscu koszar na Gorzynie zbudowano zbrojownię artyleryjskie, stajnie pocztowe i plac ćwiczeń.

W okresie napoleońskim (1806 – 1813) Kostrzyn okupowany był przez wojska francuskie. Podczas walk z wojskiem rosyjskim uciepiała zabudowa miasta a zwłaszcza przedmieść. Po wycofaniu wojsk francuskich podjęto prace drogowe prowadzone na wielką skalę (1829 - 1833); między innymi zbudowano drogę do Poznania i Słońska wytyczoną z czoła rawelinu August Wilhelma. Około poł. XIX w. rozpoczął się proces redukcji starych fortyfikacji z jednoczesną budową nowych umocnień sytuowanych na terenie Krótkiego Przedmieścia i dalej. W 1855 r. wprowadzono nasadzenia zieleni po zewnętrznej linii drugiego pierścienia umocnień i wzdłuż drogi biegnącej po zewnętrznej stronie fos. W latach 1891 – 1892 założono wodociąg, którego urządzenia techniczne umieszczono w bastionie Filip i na terenie redanu 12.

Na przełomie XIX/XX w. rozebrano pierwszy fragment fortyfikacji – kurtynę między bastionem Król a bastionem Brandenburgia, urządzając w tym miejscu promenadę obsadzoną szpalerem drzew. W 1911 r. władze wojskowe zrezygnowały z tytułu własności do fortyfikacji bezpośrednio przylegających do miejskiej zabudowy. Powstały wówczas plany rozbiórki lecz prace rozbiórkowe podjęto dopiero po zakończeniu I wojny światowej. W 1921 r. rozebrano bastion Księżniczka i kurtyny murów z bramą Sarbinowską; na zniwelowanych terenach poprowadzono kilka ulic.

W dwudziestoleciu międzywojennym zasypano fosy i rozebrano północny ciąg fortyfikacji. W 1925 r. rozebrano bastion Królowa wraz z kurtyną biegnącą do bastionu Książę - rozebranego w latach 1930- 31, po czym skorygowano przebieg dawnej drogi na szancach, prowadząc ją w linii dawnych fos. Na terenach po rozbieranych fortyfikacjach powstawała zabudowa mieszkalna i budynki użyteczności publicznej.

Przed 1945 r. zachowały się kurtyny po stronie wsch. i zach., część kurtyny pd. między bastionami Filip i Brandenburgia, oba wymienione bastiony oraz bastion Król, część rawelinu Albrecht, raweliny Wilhelm August i Christian Ludwig, dzieło rogowie na Gorzynie i fragmenty redanów po stronie wsch. oraz bramy Berlińska i Chyżańska. W tym stanie twierdza przetrwała bombardowanie w 1945 r., niszczące całą zabudowę Starego Miasta.

Po II wojnie światowej podjęto odgruzowywanie Starego Miasta na zasadzie odzyskiwania materiałów budowlanych i przewożenia ich w inne rejony kraju. W 1968 r. miał miejsce ostatni etap rozbiórek – wysadzono w powietrze pozostałości po zamku, próbowano również wysadzić Bramę Chyżańską lecz akcji nie zakończono. Uporządkowano natomiast kurtynę nad bramą Berlińską i platformę bastionu Król, gdzie w 1945 r. urządzono cmentarz żołnierzy radzieckich., wraz z pomnikiem – obeliskiem.

Od lat 70-tych prowadzono badania inicjowane przez WKZ w Gorzowie Wlkp. oraz próby zagospodarowania terenu. W 1975 r. fortyfikacje Starego Miasta zostały wpisane do rejestru zabytków. W 1993 r. na terenie Kostrzyna ulokowano przejście graniczne – na części Starego Miasta, co przyczyniło się do dalszego uszkodzenia urbanistyki ale i do wzrostu zainteresowania losem twierdzy. W maju 1997 r. uchwała Rady Miasta podjęto decyzję o odbudowie starego miasta. Powstało Towarzystwo Miłośników Kostrzyna i dwa komitety: Roboczy zespół ds. zagospodarowania Starego Miasta i Społeczny Komitet Zagospodarowania Starego Miasta. Podjęte zostały prace porządkujące teren, odsłonięto przebieg ulic, odgruzowano farę i zamek. Obecnie prowadzone są prace rewaloryzacyjne bastionie kazamatach bastionu Filip, przy bramie Chyżańskiej i Bramie Berlińskiej. Inwestorem strategicznym odbudowy jest Spółdzielnia Mieszkaniowa Podzamcze ze Szczecina, która rozpoczęła inwestycję budując 11 pierwszych domów wg projektu mgr inż. arch. Piotra Fiuka ze Szczecina.

BASTION FILIP zaprojektowany przez Chiaramellego w kształcie ostrokąta, zrealizowany przez Linnarięgo w 1568 r. - w kształcie zbliżonym do prostokąta. W 1569 r. na jego platformie wzniesiono wiatrak – młyn zbożowy. Obszerne kazamaty powiększone zostały w 1662 r. o dodatkowe

wnętrze i galerię strzelniczą a cofnięty bark od strony Odry został wyrównany (T. Jungblut).

W latach 1706 – 1709 w pobliżu bastionu przegrodzono jedną z odnóg Warty przekształcając ją w fosę. Powstałą grodzę przebudowano gruntownie po powodzi w 1726 r. W 1738 r. bastion uzbrojony w sześć armat ubezpieczał drogi do Słońska i Frankfurtu. W 1709 r. usunięto wiatrak. Po wojnie w 1758 r. – remont. Bliżej nieokreślone prace prowadzone również w 1817 r. i w latach 1891 – 99; przy ostatniej modernizacji we wnętrzu zamontowano urządzenia wodociągowe W 1929 r. we wnętrzu funkcjonowało „Kassamaten Museum” w. Około 1930 r. zniesiono przyległy do bastionu wał. W czasie bombardowania w 1945 r. część sklepień kazamat została uszkodzona. W 90-tych latach XX w. kazamaty odgruzowano, zainstalowano oświetlenie elektryczne i przystosowano prowizorycznie do pełnienia funkcji muzeum.

Ukształtowany na przestrzeni wieków wygląd bastionu charakterystyczny jest dla fortyfikacji typu starowłoskiego.

cd. opisu

RZUT, BRYŁA – bastion na rzucie nieregularnego czworoboku, zbliżonego do trapezu, z dwoma czołami, dwoma barkami i szczytą mieszczącą wejście do kazamat – od strony pn.wsch. Mury obwodowe o wysokości 6- 8 m., zwieńczone platformą ziemną. Bryła zwarta, zwężająca się ku górze. Na platformie – trójkątny ganek drugiego wejścia do kazamat oraz czworoboczne kominy wentylacyjne. We wnętrzu jeden poziom kazamat.

Główne wejście do wnętrza znajduje się w części pn.wsch. – wąski tunel nakryty kolebką. Kazamaty połączone wąskimi korytarzami i krótkimi przejściami, prostokątne, w części wsch. i pd. wsch. rozmieszczone równolegle do muru zewnętrznego, w części zach. – dwuczęściowe wnętrza prostopadłe do muru. Dodatkowa, wąska kazamata – w szyi. Wszystkie wnętrza nakryte sklepieniami kolebkowymi.

ELEWACJE – ceglane, zwieńczone lekko wyladowanym gzymsem podciętym jednym profilem. W dolnej części elewacji pd.wsch. – trzy otwory okienne – poziome, zamknięte odcinkiem łuku, w głębokich, lekko rozglifionych węgarach. W pd. części przyziemia elewacji pd.zach. – niski, szeroki otwór zamknięty łukiem odcinkowym; w części zach. – prostokątny otwór zamknięty nieregularną wyrwą. W pozostałych ścianach – po jednym niewielkim otworze w skrajnej części każdej ściany. Elewacje od strony starego miasta zwieńczone ceglanymi słupkami balustrady zabezpieczającej platformę.

<p>1. Miejscowość</p> <p>KOSTRZYN NAD ODRĄ gm. Kostrzyn n. Odrą, pow. gorzowski, woj. lubuskie</p>	<p>2. Obiekt (nazwa jak na karcie)</p> <p>BASTION FILIP – TWIERDZA KOSTRZYN</p>	<p>3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) spis materiału fotograficznego, zdjęcia</p>
---	--	---

SPIS MATERIAŁU FOTOGRAFICZNEGO

1. Widok bastionu i fragmentu kurtyny pd.wsch.
– z mostu prowadzącego nad fosą do Bramy Chyżańskiej
2. Pn.wsch. elewacja bastionu
3. Elewacja pd.wsch.
4. Elewacja pd.zach. – widok od pd.
5. Elewacja od strony miasta – widok od pn.
6. Wylot komina wentylacyjnego na platformie bastionu
7. Korytarz wejściowy w szyi bastionu – widok od pn.
8. Kazamata w szyi bastionu, widok od zach.
9. Kazamata pn.zach. – widok od pd.wsch.
10. Kazamata pn.zach. – część pn.zach.
11. Kazamata w części zach., w głębi korytarz równoległy do barku pd.zach.
12. Widok w kierunku wyjścia pn. w szyi bastionu.

2.

3.

4.

5.

6.

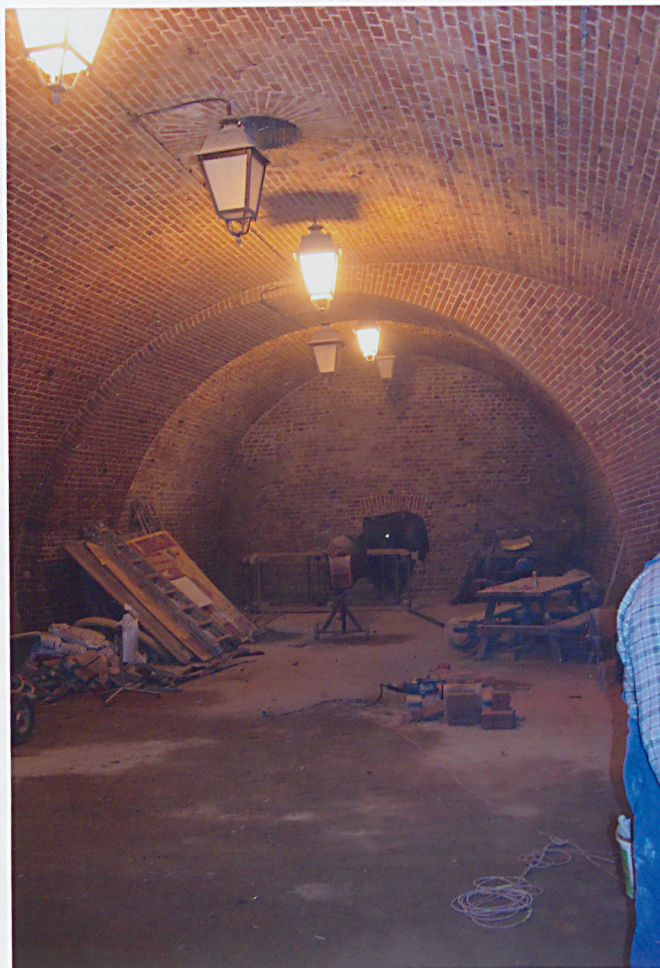

7.

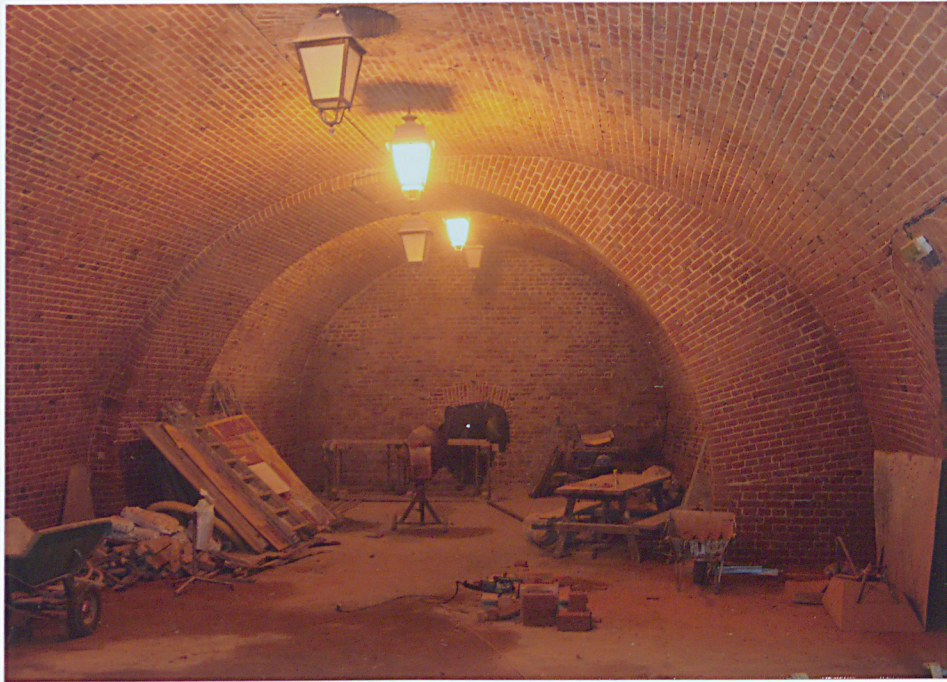
<p>1. Miejscowość KOSTRZYN NAD ODRĄ gm. Kostrzyn n. Odrą, pow. gorzowski, woj. lubuskie</p>	<p>2. Obiekt (nazwa jak na karcie) BASTION FILIP – TWIERDZA KOSTRZYN</p>	<p>3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) zdjęcia</p>
--	--	--

8.

9.

10.

11.

12.

1. Miejscowość

KOSTRZYN NAD ODRĄ

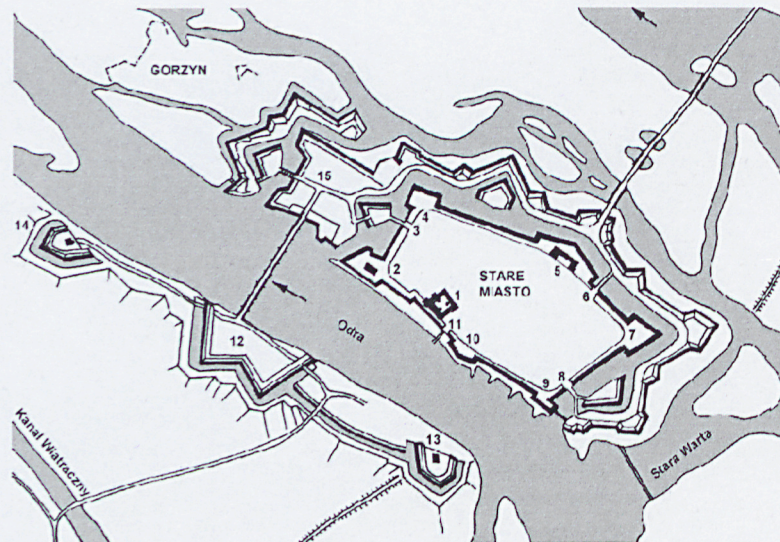
gm. Kostrzyn n. Odrą, pow. gorzowski, woj. lubuskie

2. Obiekt (nazwa jak na karcie)

**BASTION FILIP
– TWIERDZA KOSTRZYN**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Rysunki twierdzy Kostrzyn publikowane na stronie:
www.dario_republika.pl; Twierdza Kostrzyn – materiał reklamowy
Urzędu Miasta Kostrzyn n. Odrą dołączony do oferty

Twierdza Kostrzyn ok. 1830 r.

1. Zamek
2. Bastion Król
3. Brama Berlińska (Odrzańska)
4. Bastion Królowa
5. Bastion Książę
6. Brama Sarbinowska
7. Bastion Księżniczka
8. Brama Chyżańska
9. Bastion Filip
10. Bastion Brandenburgia
11. Furta Młyńska
12. Przyczółek mostowy
13. Lewa luneta skrzydłowa
14. Prawa luneta skrzydłowa
15. Dzieło rogowe

Twierdza Kostrzyn około 1878 r.

1. Nowe Dzieło
2. Umocnienia mostu kolejowego
3. Dzieło rogowe
4. Rdzeń twierdzy
5. Prawa luneta skrzydłowa
6. Przyczółek mostowy
7. Lewa luneta skrzydłowa
8. Luneta D
9. Nowy przyczółek mostowy
10. Luneta C
11. Luneta B

TWIERDZA KOSTRZYN FESTUNG KÜSTRIN

1. Bastion Król — Bastion König	19. Zaulek Tkacki — Webergasse
2. Bastion Królowa — Bastion Königin	20. Zaulek Cyrulików — Badergasse
3. Bastion Książę — Bastion Kronprinz	21. ul. Jalka — Scharnstraße
4. Bastion Książę — Bastion Kronprinzessin	22. Zaulek Gwoździarski — Nagelschmiedgasse
5. Bastion Filip — Bastion Philipp	23. Zaulek Kamiński — Schmiedegasse
6. Bastion Brandenburg — Bastion Brandenburg	24. Plac Suchy — Trockenplatz
7. Rawelin Albrecht — Rawelin Albrecht	25. Rynek — Marktplatz
8. Rawelin Książę — Rawelin Christian-Ludwig	26. Plac Cwiczeń — Rönneplatz
9. Rawelin August-Wilhelm — Rawelin August-Wilhelm	27. Brama Berlińska — Berliner Tor
10. ul. Berlińska — Berliner Straße	28. Brama Sabinowska — Zorndorfer Tor
11. Zaulek Piekarski — Bäckerergasse	29. Brama Chyżalska — Kietzer Tor
12. ul. Szkolna — Schulstraße	30. Zamek — Schloß
13. ul. Komendantów — Kommandantenstraße	31. Plac Zamkowy — Schloßfreiheit
14. Królowa Giebla — Kurze Dammstraße	32. Kościół Farny — Pfarrkirche
15. Zaulek Różany — Rosengasse	33. Ratusz — Rathaus
16. Zaulek Książę — Predigerergasse	34. Komendantura — Stadtkommandantur
17. Zaulek Aptekarski — Apothekergasse	35. Gimnazjum — Gymnasium
18. Zaulek Kościelny — Kirchgasse	36. Szkoła średnia — Städtische Mittelschule
	37. Most Odrzański — Oderbrücke

1. Miejscowość

KOSTRZYN NAD ODRĄ

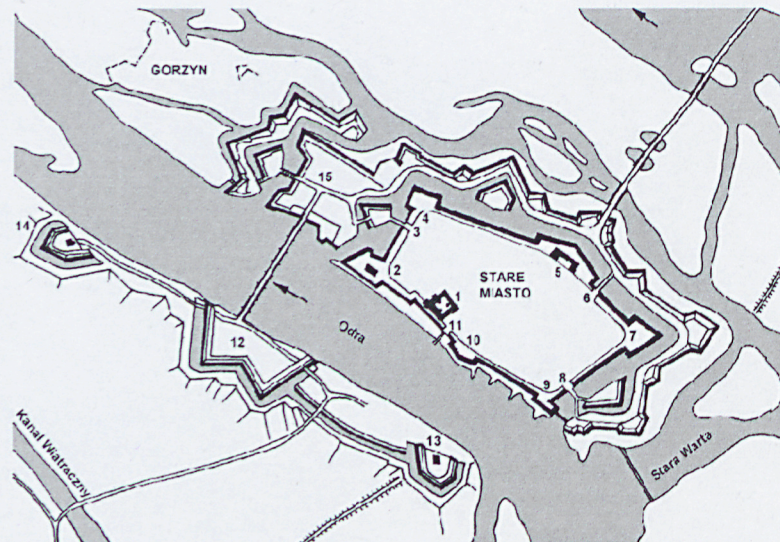
gm. Kostrzyn n. Odrą, pow. gorzowski, woj. lubuskie

2. Obiekt (nazwa jak na karcie)

**BASTION FILIP
– TWIERDZA KOSTRZYN**

3. Zawartość wkladki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Rysunki twierdzy Kostrzyn publikowane na stronie:
www.dario_republika.pl; Twierdza Kostrzyn – materiał reklamowy
Urzędu Miasta Kostrzyn n. Odrą dołączony do oferty

Twierdza Kostrzyn ok. 1830 r.

1. Zamek
2. Bastion Król
3. Brama Berlińska (Odrzańska)
4. Bastion Królowa
5. Bastion Książę
6. Brama Sarbinowska
7. Bastion Księżniczka
8. Brama Chyżańska
9. Bastion Filip
10. Bastion Brandenburgia
11. Furta Młyńska
12. Przyczółek mostowy
13. Lewa luneta skrzydłowa
14. Prawa luneta skrzydłowa
15. Dzieło rogowe

Twierdza Kostrzyn około 1878 r.

1. Nowe Dzieło
2. Umocnienia mostu kolejowego
3. Dzieło rogowe
4. Rdzeń twierdzy
5. Prawa luneta skrzydłowa
6. Przyczółek mostowy
7. Lewa luneta skrzydłowa
8. Luneta D
9. Nowy przyczółek mostowy
10. Luneta C
11. Luneta B

